

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય

વિરુદ્ધ

કિશન

નવેમ્બર ૩૦, ૨૦૦૪

[ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પાસાયત અને ન્યાયમૂર્તિ એસ. એચ. કાપડિયા]

ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦:

કલમ ૩૦૪ (ભાગ-૨)-ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દોષિત ઠેરવવો-સાત વર્ષની સખત કેદ લાદવામાં આવી-હાઈકોર્ટ, બિન-ભાષી આદેશ દ્વારા, સજાને ઘટાડીને માત્ર સમય વીતી જવાના આધારે પહેલેથી જ પસાર થઈ ગયેલા સમયગાળા સુધી ઘટાડે છે-યોજાયેલી, કારણ કે ઉચ્ચ અદાલતે એક ગેરવાજબી આદેશ દ્વારા આ બાબતનો નિકાલ કર્યો હતો, સજાના પ્રશ્ન પર નવેસરથી નિર્ણય લેવા માટે તેને પાછા મોકલાયેલી બાબત.

ફોજદારી કાયદો:

સજા-માત્ર સમયાંતરે અલ્પ સજા લાદીને ઉદાર વલણ પ્રતિકૂળ હશે-ગુનાની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા આપવી એ દરેક અદાલતની ફરજ છે અને જે રીતે તે કરવામાં આવ્યું હતું.

જમીનના વિવાદને લઈને તેના વ્યક્તિ પર કુદકીને ઈજા પહોંચાડીને પીડિતાનું હત્યાનું કારણ બનવા બદલ પ્રતિવાદી-આરોપી સામે ભા.દં.સં. ની કલમ ૩૦૩ હેઠળ કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટ આરોપીને ભા.દં.સં. ની કલમ ૩૦૪ (ભાગ-૨) હેઠળ ગુનાનો દોષી ઠેરવ્યો હતો અને તેને સાત વર્ષની સજા સંભળાવી હતી. આરોપી દ્વારા હાઈકોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ ઘટના ૧૯૮૮માં બની હતી અને સજાના સંદર્ભમાં નરમ વલણ અપનાવવામાં આવે. ઉચ્ચ અદાલતે બિન-ભાષી આદેશ દ્વારા સજાને ઘટાડીને તે સમયગાળો કરી દીધો જે પહેલાથી પસાર થઈ ચૂક્યો છે. અસંતુષ્ટ, રાજ્યએ અપીલ દાખલ કરી.

અપીલનો નિકાલ કરતા કોર્ટે એવું માન્યું કે;

૧.૧. અલ્પ સજાઓ લાદીને અથવા માત્ર સમય વીતી જવાને કારણે ખૂબ સહાનુભૂતિપૂર્ણ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવીને કોઈપણ ઉદાર વલણ લાંબા ગાળે પરિણામ મુજબ પ્રતિકૂળ હશે અને સામાજિક હિતની વિરુદ્ધ હશે, જેની સંભાળ લેવાની જરૂર છે અને સજા પ્રણાલીમાં આંતરિક નિવારણ દ્વારા તેને મજબૂત કરવાની જરૂર છે. જો માત્ર વ્યક્તિગત પીડિત સામે જ નહીં પરંતુ ગુનેગાર અને પીડિત જે સમાજ સાથે સંબંધ ધરાવે છે તેની સામે પણ કરવામાં આવેલા ગુના માટે યોગ્ય સજા આપવામાં ન આવે તો અદાલત તેની ફરજ નિભાવવામાં નિષ્ફળ જશે. ગુના માટે આપવામાં આવતી સજા અપ્રસ્તુત હોવી જોઈએ નહીં પરંતુ તે જે અત્યાચાર અને નિર્દયતા સાથે ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે, જાહેર તિરસ્કારની બાંધધરી આપતા ગુનાની વ્યાપકતાને અનુરૂપ અને સુસંગત હોવી જોઈએ અને તે "ગુનેગાર સામે ન્યાય માટે સમાજના પોકારનો જવાબ આપવો જોઈએ". [૫૩૩-G-H; ૫૩૪-A-B]

મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય વિ. ઘનશ્યામ સિંહ, [૨૦૦૩] ૮ એસ.સી.સી. ૧૩ અને સેવક પેરુમલ વગેરે. વિ. તમિલનાડુ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૯૧) એસ.સી. ૧૪૬૩, પર આધાર રાખ્યો હતો.

ડેનિસ કાઉન્સેલ એમસીજી ડાઉથા વિ સ્ટેટ ઓફ કેલિફોર્નિયા, ૪૦૨ યુએસ ૧૮૩; ૨૮, એલ. ડી. ૨ડી ૭૧૧, નો ઉલ્લેખ.

૧.૨. ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા આ બાબતનો અત્યંત અસંતોષકારક રીતે, વ્યવહારીક રીતે ગેરવાજબી આદેશ દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવ્યો હોવાથી, ઉચ્ચ અદાલત માટે સજાના પ્રશ્ન પર અપીલની ફરીથી સુનાવણી કરવી યોગ્ય રહેશે. તે આશ્ચર્યજનક છે કે ઉચ્ચ અદાલતે એ પણ સંકેત આપ્યો નથી કે સામાવાળાને કેટલા સમયની કસ્ટડી લોગવવી પડી છે. આ બાબતનો નવેસરથી નિર્ણય લેતી વખતે ઉચ્ચ અદાલત ઘનશ્યામ સિંહના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા પ્રકાશિત કાયદાકીય સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખશે. [૫૩૪-બી-ડી]

મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ ઘનશ્યામ સિંહ, [૨૦૦૩] ૮ એસ.સી.સી. ૧૨, પર આધાર રાખ્યો હતો.

ફોજદારી અપીલી હુકુમત: ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૩૮૧/૨૦૦૪.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૭/૧૯૯૫ માં અલ્હાબાદ, લખનૌ બેન્ચ ખાતેની હાઈકોર્ટની અદાલતના ૧.૪.૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે આર. કે. સિંહ અને જતિન્દર કુમાર ભાટિયા.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પાસાયત દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો. પરવાનગી આપવામાં આવી.

ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ, લખનૌ બેન્ચના ચુકાદા સામે અપીલ કરી રહ્યું છે.ઉપરોક્ત વિવાદિત વાદગ્રસ્ત ચુકાદો દ્વારા, ફોજદારી અપીલ નંબર ૩૭/૧૯૯૫ નો નિકાલ ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'ભા.દં.સં.') ની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાના સંદર્ભમાં લાદવામાં આવેલી પ્રતિવાદીની ૭ વર્ષની સખત કેદની સજાને ઘટાડીને એક વર્ષની આર. આઈ. ની ડિફોલ્ટ શરત સાથે રૂ.૧૫,૦૦૦ નો દંડ ચૂકવવાના નિર્દેશ સાથે પહેલેથી જ પસાર થયેલા સમયગાળામાં કરવામાં આવ્યો હતો.

સામાવાળા (ત્યારબાદ 'આરોપી' તરીકે ઓળખાય છે) ને સીતાપુરના વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો.આરોપીએ ૭.૫.૧૯૮૮ પર એક ચેતઈ (ત્યારબાદ 'મૃતક' તરીકે ઓળખાય છે) નું હત્યાનું કારણ બનવા બદલ ભા.દં.સં. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે સુનાવણીનો સામનો કરવો પડ્યો હતો.જમીનના વિવાદને લઈને કુદકીને કારણે આ ઈજા થઈ હતી. આરોપી પર ભા.દં.સં. ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દંડનીય ગુના માટે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હોવા છતાં, ટ્રાયલ જજએ એવું માન્યું હતું કે ભા.દં.સં. ની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળ યોગ્ય દોષિત ઠેરવવામાં આવશે અને ૭ વર્ષની સખત કેદની સજા આપવામાં આવી હતી. ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ આરોપીએ ગુણદોષ પર અપીલ કરી ન હતી પરંતુ માત્ર સજાના પ્રશ્ન પર સંબોધન કર્યું હતું.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે કથિત ઘટના ૧૯૮૮માં બની હતી અને તેના પર નરમ વલણ અપનાવવું જોઈએ.ઉચ્ચ અદાલતે વ્યવહારીક રીતે એક ગેરવાજબી અને બિન-ભાષી આદેશ દ્વારા, જે આ અપીલમાં આક્ષેપિત છે,

અગાઉ ઉલ્લેખિત કસ્ટોડિયલ સજાને ઘટાડતી અપીલનો નિકાલ કર્યો.ઉચ્ચ અદાલતે ચુકાદામાં જે કહ્યું તે નીચે મુજબ છે:

"કેસની તમામ હકીકતો અને સંજોગો તેમજ અપીલકર્તાની ઉંમર, ચરિત્ર અને અન્ય પૂર્વભૂમિકાઓને ધ્યાનમાં લેતા, મને લાગે છે કે જો અપીલકર્તાને આપવામાં આવેલી સજામાં ફેરફાર કરવામાં આવે અને તેમાં ઘટાડો કરવામાં આવે તો તે ન્યાયના ઉદ્દેશોને પૂર્ણ કરશે.

તે મુજબ અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.અપીલકર્તા સામે કલમ ૩૦૪ (ભાગ-૨) ભા.દં.સં. હેઠળ નોંધાયેલ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે; પરંતુ આપવામાં આવેલી સજાને ઘટાડીને પહેલેથી જ પસાર થયેલા સમયગાળા સુધી ઘટાડવામાં આવે છે અને દંડની ચૂકવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહે તો તેને એક વર્ષના સમયગાળા માટે સખત કેદની સજા કરવામાં આવે છે.

ફોજદારી સુનાવણીમાં સજા પાછળનો તર્ક આ અદાલત દ્વારા મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ ઘનશ્યામ સિંહ, [૨૦૦૩] ૮ એસ.સી.સી. ૧૩ માં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.

અપૂરતી સજા લાદવા માટે અનુચિત સહાનુભૂતિ કાયદાની અસરકારકતામાં લોકોના વિશ્વાસને નબળી પાડવા માટે ન્યાય પ્રણાલીને વધુ નુકસાન પહોંચાડશે અને સમાજ આવા ગંભીર જોખમો હેઠળ લાંબા સમય સુધી ટકી શકશે નહીં.તેથી, દરેક અદાલતની ફરજ છે કે તે ગુનાની પ્રકૃતિ અને જે રીતે તેને ચલાવવામાં આવ્યો હતો અથવા આચરવામાં આવ્યો હતો વગેરેને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા આપે. આ અદાલત દ્વારા સેવક પેરુમલ વગેરે વિ. તમિલ નાયડૂ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૯૧) એસ.સી. ૧૪૬૩ માં આ સ્થિતિ સ્પષ્ટ રીતે જણાવવામાં આવી હતી..

દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર યોગ્ય વિચારણા કર્યા પછી, ગુના માટે ન્યાયી અને યોગ્ય સજા નક્કી કરવા માટે, જે ઉશ્કેરણીજનક અને ઘટાડનાર પરિબલો અને સંજોગો જેમાં ગુનો કરવામાં આવ્યો છે તેને અદાલત દ્વારા ખરેખર સુસંગત સંજોગોના આધારે નિષ્પક્ષ રીતે નાજુક રીતે સંતુલિત કરવામાં આવે છે. સંતુલનની આવી ક્રિયા ખરેખર એક મુશ્કેલ કાર્ય છે. તે ડેનિસ કાઉન્સેલ એમ. સી. જી. દાઉથા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેલિફોર્નિયા, ૪૦૨ યુ. એસ. ૧૮૩ માં ખૂબ જ યોગ્ય રીતે દર્શાવવામાં આવ્યું છે: ૨૮ એલ. ડી. ૨ ડી ૭૧૧, કે ગુનાની ગંભીરતાને અસર કરી શકે તેવા અનંત વિવિધ સંજોગોમાં ન્યાયી અને યોગ્ય સજા નક્કી કરવામાં વાજબી માપદંડ પ્રદાન કરે તેવું ફૂલપ્રૂફ પ્રકૃતિનું કોઈ સૂત્ર શક્ય નથી.

ગુનાની ગંભીરતાને ધ્યાનમાં રાખીને વિવિધ સંજોગોનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કરવા માટે વાજબી માપદંડ માટે કોઈ આધાર પ્રદાન કરી શકે તેવા કોઈ પણ ફૂલપ્રૂફ સૂત્રની ગેરહાજરીમાં, દરેક કેસની હકીકતોમાં વિવેકાધીન ચુકાદો એ એકમાત્ર રસ્તો છે જેમાં આવા ચુકાદાને સમાન રીતે અલગ કરી શકાય છે.

તેનો ઉદ્દેશ સમાજની રક્ષા કરવાનો અને યોગ્ય સજા લાદીને કાયદાના સ્વીકૃત ઉદ્દેશ્યને પ્રાપ્ત કરવામાં ગુનેગારને રોકવાનો હોવો જોઈએ. એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે અદાલતો સજા આપવાની પ્રણાલીનું સંચાલન કરશે જેથી એવી સજા લાદવામાં આવે જે સમાજના અંતઃકરણને પ્રતિબિંબિત કરે અને સજા આપવાની પ્રક્રિયા જ્યાં હોવી જોઈએ ત્યાં જ ઊભી થવી જોઈએ.

ઘણા કિસ્સાઓમાં સામાજિક વ્યવસ્થા પર તેની અસરને ધ્યાનમાં લીધા વિના સજા લાદવી એ વાસ્તવમાં નિર્ણયક ક્વાયત હોઈ શકે છે. ગુનાની સામાજિક અસર, દા. ત. જ્યાં તે મહિલાઓ સામેના ગુનાઓ, લૂંટફાટ, અપહરણ, જાહેર નાણાંની ગેરરીતિ, રાજદ્રોહ અને સામાજિક વ્યવસ્થા અને જાહેર હિત પર મોટી અસર કરતા નૈતિક અધોગતિ અથવા નૈતિક અપરાધને લગતા અન્ય ગુનાઓ સાથે સંબંધિત છે, તેની દૃષ્ટિ ગુમાવી શકાતી નથી અને તેના માટે અનુકરણીય સારવારની જરૂર પડે છે. આવા ગુનાઓના સંદર્ભમાં માત્ર સમય વીતી જવાને કારણે અલ્પ સજાઓ લાદીને અથવા ખૂબ સહાનુભૂતિપૂર્ણ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવીને કોઈપણ ઉદાર વલણ લાંબા ગાળે પરિણામ મુજબ પ્રતિકૂળ હશે અને સામાજિક હિત સામે જેની સંભાળ લેવાની જરૂર છે અને સજા પ્રણાલીમાં અંતર્ગત નિવારણની સ્ટ્રિંગ દ્વારા મજબૂત કરવાની જરૂર છે.

જો માત્ર વ્યક્તિગત પીડિત સામે જ નહીં પરંતુ ગુનેગાર અને પીડિત જે સમાજ સાથે સંબંધ ધરાવે છે તેની સામે પણ કરવામાં આવેલા ગુના માટે યોગ્ય સજા આપવામાં ન આવે તો અદાલત તેની ફરજ નિભાવવામાં નિષ્ફળ જશે. ગુના માટે આપવામાં આવતી સજા અપ્રસ્તુત હોવી જોઈએ નહીં પરંતુ તે જે અત્યાચાર અને નિર્દયતા સાથે ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે, જાહેર તિરસ્કારની બાંધધરી આપતા ગુનાની વ્યાપકતાને અનુરૂપ અને સુસંગત હોવી જોઈએ અને તે "ગુનેગાર સામે ન્યાય માટે સમાજના પોકારનો જવાબ આપવો જોઈએ".

તે આશ્ચર્યજનક છે કે ઉચ્ચ અદાલતે એ પણ સંકેત આપ્યો નથી કે સામાવાળાને કેટલા સમયની કસ્ટડી ભોગવવી પડી છે.

ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા આ તમામ પાસાઓની નોંધ લેવામાં આવી નથી અને વ્યવહારીક રીતે ગેરવાજબી આદેશ દ્વારા આ બાબતનો અત્યંત અસંતોષકારક રીતે નિકાલ કરવામાં આવ્યો હોવાથી, ઉચ્ચ ન્યાયાલય માટે સજાના પ્રશ્ન પર અપીલની ફરીથી સુનાવણી કરવી યોગ્ય રહેશે.તે કહેવાની જરૂર નથી કે આ બાબતનો નવેસરથી નિર્ણય લેતી વખતે ઉચ્ચ અદાલત ઘનશ્યામ સિંહના કેસમાં (ઉપરોક્ત) આ અદાલત દ્વારા પ્રકાશિત કાયદાની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખશે.અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે અમે સજાની માત્રા અંગે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો નથી.

તે મુજબ અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.